

EDMUNDAS MICKŪNAS

Žemaičių nacionalinis muziejus

IŠ ŠARNELĖS KAIMO ISTORINĖS PRAEITIES (Seniausiojo paminėjimo klausimu)*

Šarnelė yra gana plačiai žinoma ir spaudoje, publicistinėje, mokslo literatūroje, enciklopediniuose leidiniuose įvairiais aspektais aprašyta vietovė. Mažiausiai tyrinėta tolimiausius laikus menančio kaimo istorinė praeitis. Turimi fragmentiški duomenys rodo, kad kaimas buvo dviejų dalių – bajoriškosios ir valstietiškosios. Straipsnyje pagrindinis dėmesys skirtas Šarnelės bajorkaimiui, siekta atskleisti šios vietovės senuosius istorinius klodus.

Šarnelės anksčiausio paminėjimo data iki šiol buvo laikoma 1575 metai. Raseinių žemės teismo aktų aprašuose pavyko rasti senesnę kaimo paminėjimą – 1569 metus. Senuosiuose aktuose Šarnelė iškyla kaip visiškai susiformavusios bajoriškosios žemėvaldos bajorkaimis. Nustatyta, kad Šarnelėje XVI–XVII a. gyveno to paties vardo bajorai Šarneliai. Tyrimas suintensyvėjo atsiradus giminės palikuonims iš Lenkijos. Ignacas Šarnelis nurodė, kad Jonas Šarnelis gimęs 1536 m. Šarnelėje iš tėvo Jurgio. Tai paankstino oficialiąją bajorkaimio pradžią ir papildė temą istorinėmis konkretybėmis. Patikimiausia šiuo metu vietovės pirmojo paminėjimo data siūloma priimti LBE nurodomus 1500 – Šarnelių giminės išėjimo į istorinių įvykių areną – metus.

Dėl Šarnelės vardo kilmės – autoriaus nuomone – labiausiai įtikinamas yra vietovardžio, vėliau ir asmenvardžio kilimas iš hidronimo, t.y. iš *Šarnelės* upelio vardo.

Nuo Žemaičių Kalvarijos į šiaurės vakarus, maždaug 1 km nuo dabartinės miestelio ribos, abipus kelio į Barstyčius driekiasi didelis Šarnelės kaimas. Savo reljefu: kepalinėmis-keiminėmis ledynmečio kalvomis, Varduvos ir jo intakų vingiais, Ertenio ežero duburiu, archeologinės praeities paminklais – Šarnelės akmens amžiaus gyvenvietė ir piliakalnių, slėpiningais Babinulio, Sterblės, Stulpo, Gojaus kalnais, turtinga istorine praeitimi, poeto Vytauto Mačernio apdainuotomis vietomis Šarnelė yra nepakartojama Žemaičių Kalvarijos apylinkių dalis. Nuo seniausių laikų gyvuojanti vietovė įdomi daugeliu atžvilgių.

---

* Straipsnis parašytas papildžius pranešimą, skaitytą Žemaičių Kalvarijoje 2003 07 25–26 vykusioje jubiliejinėje konferencijoje „Iš Žemaičių Kalvarijos ir jos apylinkių istorijos“.

Pagal dabartinį administracinį suskirstymą Šarnelės kaimas priklauso Telšių apskrities Plungės rajono Žemaičių Kalvarijos seniūnijai ir ribojasi su Mažeikių ir Skuodo rajonais. Kaimas užima beveik 2,2 tūkst. ha teritoriją, kur šiuo metu gyvena 124 gyventojai. Apsuptas smulkesnių geografinių-administracinių vietovių: rytuose – Šašaičių ir Gečaičių kaimų, šiaurės pusėje – Užbradumės kaimo, Girelės miško bei Dagių kaimo, vakaruose riba, einanti Dagių mišku ir per Papartynės pelkę, skiria nuo Paparčių ir Padegimės kaimų, pietuose ribojasi su Pūčkorių, Gegrėnų, Jazdauskiškių (seniau – ir Girkantės) bei Rotinėnų kaimais. Šarnelė priklauso Žemaičių Kalvarijos miestelio Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo Mažosios bazilikos parapijai. Nuo 1991 m. pietvakarinė kaimo dalis įjungta į Žemaitijos nacionalinį parką.

Šarnelės kaimas sudėtinis, LDK laikais jame minimos dvi pagrindinės dalys: Šarnelės bajorkaimis ir Viešvėnų seniūnijai priklausanti dalis. Šis skirstymas gyventojų atmintyje išliko iki šių dienų – tai *bajoriškoji Šarnelė* ir *mužikų (valstietiškoji) Šarnelė*.

Kaimo teritorijoje esantys gamtiniai, archeologiniai objektai, etnologiniai dalykai, čia gimę žymesni žmonės daugiau ar mažiau yra patekę į mokslo bei enciklopedinius leidinius, aprašyti periodinėje spaudoje, čia vykusių ekspedicijų medžiaga sukaupta muziejų ir institutų fonduose. Bene mažiausiai spaudiniuose yra atskleista, labai menkai tyrinėta lieka vietovės istorinė praeitis, nors būtent ši sritis, kiek galima spręsti iš spausdintų istorinių žinių nuotrupų, pajudinta archyvų medžiaga bei kita pastaraisiais metais iškilusi informacija yra itin įdomi ir visuomenei patraukli.

Šarnelė moksliniuose ir enciklopediniuose leidiniuose. Bendrame istorijos kontekste itin svarbus yra pirmasis (ankstyviausias) istorinis vietovės paminėjimas. Žemaičių Kalvarijos (Gardų) 750-ties metų sukakties šventimas 2003 m., pastaraisiais metais vykstantis miestelio ir seniūnijos kaimų bendruomenių telkimas rodo, kad istoriniai dalykai toli gražu nėra paskutinėje vietoje. Šiame fone pirmojo paminėjimo data įgyja praktinę socialinę ir prestižinę atspalvį.

Archeologijos tema¹ (daugiausiai apie Šarnelės akmens amžiaus gyvenvietę) rašė Adomas [Butrimas](#), Algirdas [Girininkas](#), Rimutė [Rimantienė](#), Vi-

¹ A.[Butrimas](#), Šarnelės neolito gyvenvietė, *Lietuvos archeologija*, t. 14, 1996, p.174–191; A.[Girininkas](#), Šarnelės vėlyvojo neolito (III tūkst. pr.m.e.) gyvenvietė, *Lietuvos TSR mokslų akademijos darbai*, A serija, t. 1(58), 1977, p. 57–65; R.[Rimantienė](#), Šarnelės (Plungės raj.) stovykla, ATL, 1972/73, p. 7–9; V.[Valatka](#), Šarnelės stovykla, *Muziejai ir paminklai*, 1968, p. 39–42.

tas Valatka. Konstantinas Bružas, pats kilęs iš Šarnelės kaimo, yra užrašęs amžininkų atsiminimus apie poetą Vytautą Mačernį, rašė apie savo gimtąją sodybą, etnografijos, vietovardžių ir kitais klausimais², taip pat apie savo gyvenamojo meto bei netolimos praeities laikus. Šarnelės medžiagą jis dažniausiai pateikia bendrame Žemaičių Kalvarijos apylinkės duomenų kontekste. Be spausdintų darbų, daug K. Bružo rankraščių, vienaip ar kitaip susijusių su Šarnele, yra saugoma Lietuvos istorijos instituto Etnografijos skyriuje, Telšių „Alkos“ muziejuje bei kitų įstaigų fonduose. Atsiminimus apie savo tėviškę ir jos aplinką yra parašęs Adomas Rapalis³. Įvairiuose literatūros mokslo bei populiariuose leidiniuose Šarnelė dažnai minima kaip poeto Vytauto Mačernio gimtinė, skatinusi kūrybai ir tapusi jo amžinojo poilsio vieta. Gamtosaugos, žemėtvarkos, kultūros paveldo klausimai, atskiri objektai ir problemos tirti Žemaitijos nacionalinio parko projekto schemeje, nagrinėti šio parko darbuotojų darbuose. Straipsnių įvairiomis temomis yra periodikoje. Autoriaus rašiniai Šarnelės praeities tema išvardyti išnašose.

Atskirai aptartinas muziejininko Juozo Mickevičiaus įdirbis. Jis, gyvenęs Šarnelėje savo gyvenimo saulėlydyje (1976–1984), be kitų mažesnės apimtys čia parašytų rašinių, paliko monografiją apie Šarnelės bajorkaimio Mantvidiškių sodybą⁴. Rankraštyje plačiai aprašomi sodybos etnografiniai aspektai, jos šeiminių ir jų giminės istorija, kaimynai, kaimo istoriniai objektai, ekonominiai, socialiniai bei kultūriniai santykiai⁵. Palyginti nedaug (1,5 puslapio) skiriama Šarnelės bajorkaimio istorinei praeičiai. Svarbus šaltinis, kuriuo autorius naudojosi – Gegrėnų dvaro Girkantės (Girkantiškių) palivarko ir Šarnelės bajorkaimio 1815 ir 1827 metų žemės planai. Deja, jų nepavyko aptikti, išskyrus schematinę K. Bružo padarytą 1827 m. plano kopiją. Su nagrinėjama tema susijęs J. Mickevičiaus teiginys apie Šarnelės bajorkaimio atsiradimą: „Bajorkaimis per daugelį metų sukurtas iš Gegrėnų dvaro žemės sklypų ir Ž. Kalvarijos bažnytinės žemės“⁶.

² K. Bružas, Išnykęs ežeras, *Gardė*, 2003, p.10; K. Bružas, Vėžiavimas Varduvos intakuose, *Kraštotyra*, 1970, p.157–160; K. Bružas, Apie senovines žiemos (Užgavėnių) tradicijas Varduvos apylinkėje, *Kraštotyra*, 1979, p.126–128; K. Bružas, Derliaus nuėmimo, kūlimo įrankiai ir malimo įrengimai Varduvos (Plungės raj.) apylinkėje, *Kraštotyra*, 1981, p. 83–89.

³ A. Rapalis, Apie Šarnelės kaimą, *Gardė*, 2003, p. 11.

⁴ J. Mickevičius, Žvejyba Varduvos upėje, *Kraštotyra*, 1979, p.123–126. J. Mickevičius, Ką mena pilalės ir alkakalniai, *Šventorkalnis*, 2000, Nr. 3, p. 4–5; J. Mickevičius, Bajoro sodyba, Šarnelė (Rankraštis, saugomas Lietuvos istorijos instituto Etnografijos skyriaus fonduose).

⁵ E. Mickūnas, Žemaičių bajoriškosios praeities atšvaitai (Juozo Mickevičiaus rankraštis „Bajoro sodyba“ pavarčius), *Žemaičių bibliofilas*, 2000, Nr. 2, p. 3.

⁶ J. Mickevičius, *Bajoro sodyba..*, p. 1.

Vis dėlto nėra viena iš abiejų teiginio dalių nėra tiksli. *Pirma*. Šarnelės bajorkaimio teritorijos didžioji dalis ties Ertenio ežeru ir toliau iki Šašaičių kaimo yra kairiajame Varduvos upės krante, o žymiai mažesnė – dešiniajame. Šioje upės pusėje bajorkaimis ribojosi su Gegrėnų dvaro žemėmis, Girkantės mišku, Rotinėnų kaimu. Gegrėnų dvaro šiaurinė riba XVI a. viduryje⁷ ir vėliau (o greičiausiai ir anksčiau)ėjo Varduvos upe bei dešiniajame krante esančiu minėtu mišku ir jo pakraščiu. Vėlesniais laikais situacija kito. XVIII a. pabaigoje ir XIX a. pirmojoje pusėje dalis Šarnelės bajorkaimio valdų, daugiausiai dešniakrantis Mantvidiškių dvarelis, iš tikrųjų priklausė Gegrėnų dvarui. *Antra*. Nors šiaip bajoriškoji Šarnelė nuo seniausių laikų ribojosi su Žemaičių vyskupo Gardų (Kalvarijos) dvaro Rotinėnų ir Šašaičių kaimais, Žemaičių Kalvarijos bažnytinės žemės, tiksliau – Kalvarijos dominikonų vienuolyno valda (dvarelis) pačiame Šarnelės bajorkaimyje atsirado XVII a. viduryje⁸, t. y. gerokai vėliau nei pats Šarnelės kaimas. Beje, XVIII a. antrojoje pusėje Gegrėnų dvaro valdytojų ir Kalvarijos dominikonų vienuolyno ekonominiai interesai bajoriškosios Šarnelės pietinėje dalyje buvo taip susikirtę, kad net prieita iki ilgų ginčų teismuose⁹.

Savo ruožtu Šarnelės bajorkaimio ištakų reikėtų ieškoti seniausiuose Žemaičių seniūnijos administracinės struktūros formavimosi kloduose¹⁰, bajorkaimiams šioje buvusioje kuršių erdvėje kuriantis ir gyvuojant šalia didžiojo kunigaikščio valdų ir Žemaičių vyskupo žemių.

Šarnelė pateikiama visose bendrosiose lietuviškose enciklopedijose (išskyrus pirmąją, kurios leidimas okupacijų ir karo metu buvo nutrauktas ties „H“ raide), taip pat lenkiškuose leidiniuose (pastaruosiuose netgi anksčiau). Tačiau vietovė spaudiniuose taip pat nėra ypač išsamiai aprašyta istorinės praeities pažinimo aspektu. Stinga išsamesnių istorinių žinių, o svarbiausia – anksčiausio paminėjimo datos arba bent samprotavimų šiuo klausimu.

Vienas seniausių enciklopedinio pobūdžio leidinių, kur aprašyta ir Šarnelė, yra 1890 m. lenkiškai išleistas geografinis žodynas¹¹. Šarnelė, greičiausiai bajoriškoji jos dalis, aprašoma trimis pastraipos eilutėmis: „Šarne-

⁷ E. Mickūnas, Didysis Gegrėnų jubiliejus, *Žemaičių saulutė*, 2003, Nr. 30 (401), p. 2.

⁸ A. Butrimas, Žemaičių Kalvarija, buvęs dominikonų vienuolynas ir Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia, *Žemaičių Kalvarija: bažnyčia ir Kryžiaus kelio stotys*, Vilnius, 2003, p. 18.

⁹ VUB RS, f. 59–59.

¹⁰ A. Butrimas, K. Misius, Viešvė, Viešvėnų žemė, valsčius, tijūnija ir seniūnija, kn. *Viešvėnai: istorija ir dailės paminklai*, Vilnius, 2003, p. 29.

¹¹ *Słownik geograficzny królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. XI, Warszawa, 1890, p. 800.

lė, kitaip Šornelė (Szarnele al. Szornele), kaimas ties Varduvos upe, Telšių pav., viename plote, 27 varstai nuo Telšių, 1859 m. 170 gyventojų, vėjinis malūnas“. Nors šioje informacijoje tiesiogiai ir nepaminimi ankstesni istoriniai laikai, gana realiai aptarta gyvenamojo meto, t. y. XIX a. vidurio, situacija.

Lietuvių enciklopedijoje¹² (1963) kaimas aprašytas šešiomis teksto eilutėmis, glaustai pateikiami svarbiausi duomenys. Administracinis kaimo priklausymas Žemaičių Kalvarijos valsčiui egzistavo tik trumpą laiką – tarpukario Lietuvos nepriklausomybės pradžioje¹³ ir 1944–1950 m. Kaimo istorinę praeitį nusako du faktai: pirmas, teigiantis, kad „Šarnelė, kitaip Bajorai...“, ir antras, – kad kaime yra piliakalnis. Pastaroji žinia abejonių nekelia, o Šarnelės vardo tapatinimas su „Bajorais“ nėra patvirtintas istorinių šaltinių¹⁴. Jau pradžioje minėta, kad Šarnelėje nuo senų laikų būta dviejų dalių: vienos – Šarnelės suolininkijos, kuri priklausė Viešvėnų seniūnijai¹⁵, ir antros – Šarnelės bajorkaimio.

Kiek vėliau išleistame leidinyje „Mūsų Lietuva“¹⁶ Šarnelė pateikiama bendrame skyrelyje „Žemaičių Kalvarijos apylinkės“. Čia klaidingai nurodoma Šarnelės kryptis nuo Kalvarijos (leidinyje rašoma – į šiaurės rytus, iš tikrųjų – į šiaurės vakarus), netiksliai lokalizuojamas Šarnelės piliakalnis, esantis prie Žemaičių Kalvarijos–Barstyčių kelio, painiojant jį su kitu, prie Varduvos esančiu vadinamuoju Pilės kalnu: „3 km į š.r. nuo Kalvarijos yra Šarnelės k. Jo laukuose, ant Varduvos kranto, yra aukšta ir staigi kalva, Pilės kalnu vadinama. Tai piliakalnis, mūsų laikais jau apaugęs šimtamečiais ąžuolais, skroblais, lazdynais. Jį supa Varduva, durpynai, pelkės, pievos. Daug įvairių padavimų...“

MLTE¹⁷ (1971) pateikta daugiau faktų, nors didelė dalis jų – pokario rezistencijos įvykiai yra nuspalvinti sovietinės ideologijos spalvomis. Leidinyje aprašomas Šarnelės piliakalnis, kur aptiktas I tūkstantmečio–II tūkstantmečio pradžios kultūrinis sluoksnis ir alkakalnis prie jo; taip pat nurodoma, kad prie Varduvos buvo akmens amžiaus stovykla, čia 1965 m. rasta dirbinių iš kaulo.

¹² *Lietuvių enciklopedija*, t. 29, Bostonas, 1963, p. 353.

¹³ E. Mickūnas, Žemaičių Kalvarijos valsčius, *Gardė*, 2003, p. 5.

¹⁴ E. Mickūnas, Šarnelės kaimo istorinių šaknų beiškant, *Šventorkalnis*, 2000, Nr. 4, p. 3.

¹⁵ A. Butrimas, K. Misius, *Viešvė.*, p. 30.

¹⁶ B. Kviklys, *Mūsų Lietuva*, t. 4, 1968, p. 65.

¹⁷ *Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija*, t. 3, Vilnius, 1971, p. 368–369.

LTE¹⁸ (1983) rašoma tik apie Šarnelės piliakalnį. Įvardijami I tūkstantmečiui būdingi puodų šukių ir geležies šlako radiniai bei šiauriau piliakalnio esanti apeigų vieta – Alkos kalnas.

Išsamiausiai, net trimis straipsneliais, Šarnelė pristatoma TLE¹⁹ (1988): Šarnelės kaimas (aut. Kazys Misius ir kiti); Šarnelės piliakalnis (aut. Adolfas Tautavičius) ir Šarnelės stovyklavietė bei gyvenvietė. Enciklopedijos straipsnelyje apie Šarnelės kaimą pateikiami konkretesni istoriniai faktai: „Kaimas minimas 1575; 1651–1842 m. priklausė Žemaičių Kalvarijos dominikonų vienuolynui“. Antrasis faktas iš tiesų yra aptartas atsakant į J. Mickevičiaus teiginį dėl Šarnelės bajorkaimio susiformavimo. Galima tik pridurti, kad nors visas Šarnelės bajorkaimis niekada nepriklausė Kalvarijos dominikonų vienuolynui, bet šis per visą savo gyvavimą jame yra nuolat turėjęs valdų (dvarelių, vadintą Kunigiškėmis, šienaujamų pievų, kitų naudmenų). Galutinai nėra nustatytos pirmųjų valdų išsigijimo aplinkybės. Be dviejų žinotų išsigytųjų 1647 ir 1651 m. valdų, pastaruoju metu yra nustatytas dar vienas 1643 m. užrašymas vienuolynui. Bet tai būtų jau atskiro tyrimo tema.

Faktas apie kaimo paminėjimą 1575 m. tiesiogiai siejasi su nagrinėjamu klausimu. Tai buvo seniausia iki tol aptikta data, nukelianti Šarnelės kaimo pradžia į XVI a. antrąją pusę. Ši žinia paskatino Žemaičių Kalvarijos seniūnijos ir kultūros namų darbuotojus 2000-ųjų vasarą surengti kaimo šventę „Šarnelė – 425“. Toks svarus kaimo gyvavimo amžius tiko gyventojams, kultūros darbuotojams, kėlė krašto žmonių savigarbą.

Šarnelės vietovė senuosiuose aktuose. Minėtasis įvykis paskatino aktyviau pasidomėti senąja Šarnelės praeitimi. J. Mickevičiaus medžiaga apie Šarnelės bajorkaimį, K. Bružo užuominos apie gausius senuosius pavadinimus ir seniau egzistavusias atskiras kaimo dalis bei kiti faktai rodo, kad turi būti laiko, įvykių ir žmonių veiklos jungtis tarp dabarties ir kur kas senesnių, nei iki šiol žinota, istorinių sluoksnių.

Dar rengiantis minėtai Šarnelės kaimo 425-erių metų šventei, Vilniaus centrinio archyvo Raseinių žemės teismo senųjų aktų aprašuose pavyko rasti 1569 m. kovo 25 d. dokumento aprašą²⁰ apie dalies namo Šarnelės dvarely-

¹⁸ Lietuviškoji tarybinė enciklopedija, t. 10. Vilnius, 1983, p. 537.

¹⁹ Tarybinė lietuviškoji enciklopedija, t. 4, Vilnius, 1988, p. 158–159.

²⁰ Опись документов Виленского центрального архива древних актовых книг, вып.1, Вильна, 1901, p.55.

je, Viešvėnų valsčiuje, pardavimą. Ši vietovės paminėjimo data šventės išvakarėse dar paankstino kaimo amžių šešeriais metais²¹.

Raseinių žemės teismo XVI a. antrosios pusės aktuose Šarnelės vardas pasitaiko daug kartų: parduodamas, dovanojamas, užstatomas nekilnojamas turtas (žemė, pastatai, dvarai), registruojami parašyti testamentai, į teismo knygas įtraukiami turto užrašymų dokumentai ir pan. Aktų su įvairiais juridiniais veiksmais, kuriuos atlieka Šarnelės žemionys, aptikta keliasdešimt. Tai rodo, kad apie XVI a. vidurį Šarnelė buvo jau visiškai susiformavusios bajoriškos žemėvaldos kaimas, kur virė įprastinis ano meto gyvenimas.

Šarnelę buvus dar senesnės praeities kaimu liudija XVI a. dokumentuose ir jų aprašuose dažnai minimi istoriniai vietovardžiai²². Pagrindinis gamtinis bajorkaimio orientyras, su kuriuo dažniausiai susiejama valda ar kitas ūkinis objektas, yra Varduvos upė. Nurodant valdos vietą upės atžvilgiu, neretai rašoma: „Šarnelės dvarelis prie (šalia, ties) Varduvos upės“ arba „Šarnelės dvarelis abipus Varduvos upės“. Sodybai ar žemei nesiekiant upės, šioji nėra nurodoma: „Šarnelės dvarelis“, „dvarelis Šarnelėje“ arba, jei valda turi pavadinimą, – „Šarnelės dvarelis Joniškiei (Janovščizna)“ ir pan. Geografinis orientavimas padeda lokalizuoti bajorkaimio, kartais ir atskiros valdos, ribas. Kitas senojo vardyno bruožas, rodantis ankstyvą žmonių apsigyvenimą vietovėje, – valdų bei jų dalių (dirvų, pievų ir kt.), taip pat kalvų, upelių ir kitų gamtinių objektų pavadinimų gausa dokumentų aprašuose. Dalis jų dažniausiai siejama su buvusių savininkų vardais, t.y. asmenvardinės kilmės (pavyzdžiui, Petreliškiei, Mikoliškiai, Jokubiškiai, minėti Joniškiei ir pan.), kiti – gamtiniai, atspindintys vieną ar kitą gamtinės aplinkos bruožą (Birštva, Bebrutė, Lapių kalnas, Molupis ir kt.). Beje, kai kurie gamtinės kilmės vietovardžiai išliko nepakitę ir vietinių gyventojų yra vartojami iki šių dienų.

Šarneliai Šarnelėje. Ieškojimų eigoje Raseinių žemės teismo aktų bylose šalia kitų žemvaldžių bajorų pavardžių rastas Šarnelėje gyvenantis žemionis Sebastijonas Šarnelis-Jurgaitis, 1596 m. birželio mėnesio pirmojoje pusėje drauge su žmona Hana Kelpšaitė-Stanislovaite Žemaičių žemės teisme įregistravęs 3 raštus²³ (du – abipusių pojungtuvinių užrašymų ir Šarnelio žmonos Hanos Kelpšaitės atsisakymo nuo jai priklausančios ketvirtosios tē-

²¹ E.Mickūnas, Šarnelės kaimo., p. 3.

²² E.Mickūnas, Senieji Šarnelės vietovardžiai, *Šventorkalnis*, 2002, Nr. 4, p.14–15.

²³ Опись документов Виленского., вып. 4, Вильна, 1905, p. 73.

voninių valdų dalies). Šarnelių giminės Šarnelėje pažinimui svarbus yra pirmasis raštas²⁴, kuriame rašoma: „<...> aš, Sebastijonas Šarnelis, <...> tai mano žmonai Onai [Hanai] Kelpšaiti ir po mano gyvos galvos užrašau pusę man priklausančio ketvirtadalio iš tėvoninės bendros su mano tikraisiais broliais Mykolu, Jonu ir Stanislovu Jurgaičiais Šarneliais valdos, vadinamos Šarnele, esančios Žemaičių žemėje, Viešvėnų valsčiuje“ (paryškinta mano.– E.M.).

Taigi Šarnelėje XVI–XVII a. gyventa tos vietovės vardą turinčių bajorų Šarnelių giminės. Aptariamąsios šeimos tėvas buvo Jurgis Šarnelis, jau pats turėjęs tėvoninę Šarnelės valdą, po jo mirties padalytą į keturias dalis ir likusią sūnams Mykolui, Jonui, Stanislovui ir Sebastijonui. Pateikiamame dokumente nenurodoma, ką su jiems atitekusiomis tėvoninės valdos dalimis padarė Sebastijono broliai. Taip pat nėra aišku, išskyrus Joną (žr. toliau), koks likimas ištiko Mykolą ir Stanislovą Šarnelius. Pats Sebastijonas Šarnelis liko ūkininkauti jam tekusios valdos dalyje Šarnelėje, beje, neturėjusioje valdinių. 1596 m. sausio 2 d. Sebastijonas vedė minėtą bajoraitę Oną Stanislovaite-Kelpšaitę (Monkevičiūtę) iš Kelpšaičių dvaro, atsinešusią gausią <...> pasogą ir išrangą [kraitį] – grynaisiais pinigais šimtą lietuviškų kapų grašių – ir atskirai nelaisvosios dvaro šeimynos du bernus – Jurgutį ir Povilą Jokūbaičius – ir nemažai kito kilnojamojo turto, taip pat galvijų“²⁵. Sebastijono ir Onos Šarnelių duktė Kristina ir sūnūs Mykolas, Vaitiekus ir Danielius priklauso giminės kartai, kuri dar iki XVII a. vidurio buvo susijusi su Šarnele dalykiniais ryšiais.

Ryškus postūmis Šarnelės kaimo istorinių ištakų paieškose sietinas su Šarnelių giminės, kildinančios save iš „tėvo Jurgio iš Žemaičių“, palikuonių iš Lenkijos atsiradimu. Susidarė galimybė su vienu iš jų – Ignacu Šarneliu (Ignacy Szornel), aktyviai besidominčiu savo giminės šaknimis, keistis informacija, nuomonėmis. Dalis iš jo gautų žinių yra panaudota tolesniame straipsnio tekste.

Giminės istorinį ryšį su Žemaitija ir Šarnele patvirtina bei naujomis biografinėmis detalėmis ir gyvenimiškomis aplinkybėmis papildo vieno iš Sebastijono Šarnelio brolių – Jono pomirtinė epitafija Popkovicuose, Užendovo vls. (Popkovijs in Districtu Vrendoviensi), kurios originalas yra pateiktas XVII a. pirmosios pusės lenkų istoriko kunigo Simono Starovolskio leidinyje²⁶. Šią epitafiją toliau ir pateikiame.

²⁴ VUB RS, f. 7, 29/14603, l. 206–208.

²⁵ VUB RS, f. 7, 29/14603, l. 210v.

²⁶ Sz. Starowski, *Monumenta Sarmatarum*, Cracoviae, 1655, p. 789–790. (Šaltinį nurodė Ignacas Šarnelis (Ignacy Szornel). Vertimas E. Mickūno).

<p>D.O. M.</p> <p>Martiis Manibus, Nobilis & Generosi Domini IOANNIS SZORNEL, In Terra Samogitiae, Patre Georgio, oriundo. QVEM Patriae pietas, & morum decus, BELLO Moschovitico, Valachico, Tartarico, Livonico, Moldavico, REGIBVS Henrico III, Stephano Bathoreo, Sigismundo III, DUCIBVS, Carolo Chodkevicio, Ioanne Zamoscio. Munere Militis, Centurionis, Tribuni, ab anno 1550. ad 1605. Iussit pingi. Postquam satis Patriae, satis sibi, (non tamen suis) vixisset. Anno Dei Nati, XXVIII. Supra M.DC. Ætatis suae 92. Mensis Maij, die vltima, Poenitens Catholicus obiit. Illi hoc, Coniugis, liberorumque amor & desiderium Inscribi Vexillum curavit.</p>	<p>D.O. M.</p> <p>Dievui Geriausiam Aukščiausiam Marso šešėlių Kilmingu ir Ponu Gimusio JONO ŠARNELIO Pagimdyto iš Tėvo Jurgio Žemaičių Žemėje K u r į Čia aprašyti įpareigojo Jo Tėvynės Meilė ir Įpročių Kilnumas Ir Kuris Karuose su Maskva Valakais Totoriais Kuršu Moldavais Karaliaujant Henrikui III, Steponui Batorui, Žygimantui III Vadovaujant Karoliui Chodkevičiui ir Jonui Zamoiskiui Vykde pareigas Riterio Rotmistro Pulkininko nuo 1550 iki 1605 Pakankamai ilgai Tėvynei ir Sau pragyvenęs / tik neperdaug Savo Artimiesiems / Mirė metais Viešpaties Gimimo 28 virš 1600 92 metų amžiaus Paskutinę Dieną Mėnesio Gegužės Atgailaudamas kaipo Katalikas Šį Jam Užrašą Ant Gedulo Vėliavos padaryti prisakė Meilė taip pat Palankumas Žmonos ir Vaikų</p>
---	--

Jonas Šarnelis, ankstyvojoje jaunystėje palikęs tėvų namus Šarnelėje, pasirinko kariškio profesiją. Uoliai LDK ir Respublikai tarnaudamas bei garbingai visuose žygiuose dalyvaudamas („...od r.1550 až do 1605 nie schodził z pola, uczestnicząc z chwałą we wszystkich ekspedycjach...“)²⁷, sėkmingai kilo karjeros laiptais. Kario kelią pradėjęs kavalerijoje, per ilgus tarnybos metus garsių etmonų Jono Zamoiskio ir Karolio Chodkevičiaus vadovaujamas, kovojo kaip draugas²⁸.

Senosios Lietuvos ir Lenkijos kariuomenės drauginė kavalerijos organizacija yra žinoma nuo samdomosios kariuomenės atsiradimo pradžios²⁹. Ji išaugo iš visuotinių bajorijos šaukimų atlikti karinę pareigą tėvynei. Draugais kavalerijon dažniausiai eidavo bajorkaimių bajorai, išgalintys išrengti ir atsivesti tam tikrą grupelę palydovų ir kareivių. Realiai jie jau būdavo kariai

²⁷ H.Stupnicki, *Herbarz Polski i imionospis zasłużonych w Polsce ludzi wszystkich stanów i czasów ułożony porządkiem alfabetycznym na podstawie herbarza Niesieckiego i manuskryptów*, t. 1–3, Lwów, 1855, p.128.

²⁸ F.Piekosiński, *Studia, rozprawy i materialy z dziedziny historii polskiej i prawa polskiego*, t. 2 (Ks. Wojciecha Wijuka Kojalowicza S.J.Herbarz Rycerstwa W.X.Litewskiego Compendium czyli o klejnotach albo herbach których familie stanu rycerskiego w prowincjach WXL zażywają), Kraków, 1897, p. 43.

²⁹ *Lietuvių enciklopedija*, t. 5, Bostonas, 1955, p.171; V.Rakutis, *LDK kariuomenė ketverių metų seimo laikotarpiu (1788–1792)*, Vilnius, 2001, p. 71–72; 79; 87–94.

profesionalai, tarnaujantys už atlyginimą. Kartu draugo tarnyba žadino bajorijos pasididžiavimą, nes atitiko Europos riterių karinės tradicijas.

Epitafijoje įvardijami svarbiausi Jono Šarnelio, kaip kariškio, pasiekimai – garbingas riterio vardas, kavalerijos rotmistro rangas, pagaliau – net pulkininko laipsnis. Karo tarnybą paliko sulaukęs 71-erių. Vedęs apsigyveno Liublino vaivadijos Radovicų dvare, kurį iškeitė į Popkovicus toje pat vaivadijoje. Miręs buvo palaidotas Popkovicų bažnyčios šventoriuje. Jono Šarnelio kapas, o kartu ir epitafija buvo sunaikinti apie 1800 m., caro valdžiai likviduojant šias kapines.

Genealoginės žinios apie Šarnelių giminę Starovolskio leidinyje užfiksuotos epitafijos pagrindu, yra pateikiamos anksčiau minėtuose ir kai kuriuose kituose herbų rinkiniuose. Nagrinėjami temai vertinga yra Kasparo Niesieckio³⁰ pateikta medžiaga, kur nurodoma, kad giminės herbas – Dolenga ir svarbiausia, kad ji turėjo paveldimus tėvoninius dvarus Šarnelėje, Viešvėnuose ir Brėvikiuose („...przedtem dziedzicyli na Szornelach, Wewesianach i Brewikach...“). To paties autoriaus ten pat yra glaustai aprašoma ir Jono Šarnelio šakos palikuonių Lenkijoje veikla vėlesniais laikais.

Turima informacija rodo, jog Jonas Šarnelis gyveno 1536–1628 m. Būtent 1536-uosius – jo gimimo Šarnelėje metus galėtume laikyti viena seniausių šios vietovės paminėjimo datų. Vis dėlto Lenkų bajoriškojoje enciklopedijoje³¹ (LBE) randame iš Žemaitijos kildinamos Šarnelių (Szornel) giminės dar ankstesnių visuomeninio gyvenimo ir istorinių veiksmų arenoje atsiradimo – 1500 metų nuorodą. Šiame šaltinyje yra nurodomos ir kitos istorinės vietos, kuriose įvairiais vėlesniais laikais gyventa šios giminės – Liublino vaivadija, Rusų žemė.

Peržvelgus skirtingus šaltinius ir juos įvertinus, galima manyti, kad seniausia Šarnelių įsikūrimo vieta buvo Žemaitija, o joje – Šarnelė. Svarus ši teiginį paremiantis argumentas yra asmenvardžio ir vietovardžio sutapimas. Reikšmingai prisidėtų prie problemos sprendimo, jei būtų žinomos aplinkybės, kuriomis Šarnelių giminei buvo suteiktas Dolengos herbas, egzistuojantis nuo XII a. ir kurį turėjo daug bajorų šeimų³². Deja, pastarasis įvykis gaubiamas istorinės nežinomybės.

Tiriant Šarnelių giminės ir Šarnelės ankstyvąją praeitį negalima apeiti šiuo požiūriu labai intriguojančios paties Ignaco Šarnelio daromos prielai-

³⁰ Herbarz Polski Kaspra Niesieckiego, t. 8, Lipsk, 1841, p. 628–629.

³¹ Polska encyklopedia szlachecka, t. XI/1(44), Warszawa, MCMXXXVIII, p. 277.

³² H. Stupnicki, Herbarz Polski i imionospis., p. 131–132.

dos³³. Jo nuomone, proprosenio Jurgio Šarnelio apytikriai gyvenimo metai – 1500–1569. Jis esąs sūnus dar seniau Šarnelėje gyvenusio žinomo giminės atstovo – Jackaus Šarnelio, kurį spėja gyvenus apie 1450 – po 1500 m. Taigi giminės įsikūrimo Šarnelėje laikotarpis nusikeltų jau į XV a. vidurį. Ši prielaida tačiau kol kas remiasi šaltiniais neparemtu spėjimu. Patikimesnė seniausio Šarnelės vietovės paminėjimo data būtų LBE pateikiami 1500 metai. Tai gan reali data, žinant, kad bajorų žemėvaldos egzistavimą Šarnelėje pačioje XVI a. pradžioje patvirtina ir kiti faktai – Viešvėnų valsčiaus vėliavininkas Jonas Mykolaitis Šandys, drauge su žmona išsūnydamas žemionį Ezopą Mataitį Staurylą (Staurylavičių) ir užrašydamas jam tėvoninę valdą ir Bizdiškių dvarelį Šarnelėje, nurodo, kad šį turtą turi nuo „...švento atminimo valdovų mūsų Lenkijos karalių ir didžiųjų Lietuvos kunigaikščių Žygimanto Pirmojo ir Žygimanto Augusto“ laikų³⁴.

Pasirinktieji Šarnelės istorinio paminėjimo metai greičiausiai nėra galutiniai, nes žengiant tolesnių ieškojimų keliu nauji istoriniai faktai siūlo kas kart drąsesnių prielaidų.

Dėl Šarnelės vardo kilmės. Neišvengiamai iškyla klausimas, netgi ne vienas, – Šarnelės vardo senumo, Šarnelės vietovardžio santykio su asmenvardžiu Šarneliai. Vardas – vietinės kilmės ar atneštinis? Kas ankstesnis, pirminis, – giminės ar vietovės vardas? Vardo kilmės ir raidos klausimai kyla vos mėginant įsigilinti į šią problemą. Ši straipsnio dalis, turimos istorinės medžiagos pagrindu iškeliant galimas atsakymų versijas, yra labiau viešas problemos pristatymas nei stengimasis galutinai ją išaiškinti. Be abejo, nekvėstionuotinas būtinumas pažvelgti į klausimą iš lingvistinės pusės.

Pradžioje privalu susipažinti su Šarnelių giminės atstovų požiūriu, kurį perteikia minėtasis Ignacas Šarnelis. Jo nuomone, Šarnelių giminė, taigi ir Šarnelės vardas, yra skandinaviškos kilmės³⁵. Pavardės forma, užfiksuota seniausiuose dokumentuose, – *Sornell*, ilgainiui šiek tiek pakitusi, asocijuojasi su analogiškais panašios rašybos ir fonetikos sąvokomis: Parnell, Shrapnell; XIX a. viduryje Švedijos kariuomenei vadovavo gen. *Thornell*; Estijoje, Revelio apylinkėse, esama kaimo Szonell (dar rašoma Sonell)³⁶.

³³ Ignacas Šarnelis, 2003 m. gegužės 22 d. laiškas. (Asmeninis E.Mickūno archyvas).

³⁴ MAB RS, f. 20–66, p. 2v.

³⁵ Ignacas Šarnelis, 2002 m. rugpjūčio 3 d. laiškas. (Asmeninis E.Mickūno archyvas).

³⁶ Ten pat. Plg. autoriaus laiške nurodomą šaltinį: Esth-und Livlandische Brieflade. Eine Sammlung Urkunden zur Adels-und Gutergeschichte Est-und Livlands, t. 1, d. 1: Danische und Ordenszeit, dok. 1004, p. 548, Reval, 1856–1861, Kluge und Strohm.

Šiuo atveju praktiškai siūlomas atneštinis Šarnelės vardo kilmės, sąlygiškai vadintinas skandinaviškuoju, variantas, kur pirminis būtų asmenvardis.

Vertinant turimus duomenis, galimas ir kitas požiūris, kuris remtųsi šio krašto vardynu ir pirmiausiai Šarnelės vandenvardžiu. Yra du gamtiniai vandens telkiniai, kurie galėtų pretenduoti į vandenvardį. Pirma, Šarnelės vardu dabartinais laikais kartais pavadinamas ežerėlis, esantis kaimo gale dešinėje kelio Žemaičių Kalvarija–Barstyčiai pusėje, ne per toliausiai nuo Dagių miško. Kitaip jis dar vadinamas Mileikos, arba Aukšlio, ežerėliu. Dar senesnė vardo forma – Augutis (*jezioro Awgutis*), yra pateikiama XIX a. pirmosios pusės kartografinėje medžiagoje³⁷. Nė vienas istorinis šaltinis nepatvirtina, kad šis vandens telkinys turėjo Šarnelės vardą.

Antras pretendentas yra Šarnelės vardo upelis. Daugelyje dabartinių šio krašto žemėlapių tokio upelio nėra. Šiuo vardu nėra jo užfiksavęs ir kraštotyrininkas Konstantinas Bružas. Ir vis dėlto atskiruose detalesniuose žemėlapiuose, literatūroje ir šaltiniuose jis yra konstatuojamas – tai upelis, tekančias iš šiaurės vakarų pusės nuo Dagių miško, kertantis Žemaičių Kalvarijos–Barstyčių kelią, iš šiaurės rytų aplenkiantis Šarnelės piliakalnį ir dar kartą kirtęs jau Padegimės–Žemaičių Kalvarijos kelią, įteka į Varduvos upę (prieš melioraciją – į Ertenio ežerą). Sovietmetyje totalinio melioravimo laikais Šarnelės upelis praktiškai paverstas kanalu ir neteko buvusios išvaizdos bei gamtinio poveikio kraštovaizdžiui. Šarnelės upelis, kaip pirmasis kairysis Varduvos intakas, yra nurodomas LE³⁸. Tačiau svarbiausia – jo egzistavimą patvirtina istoriniai kartografiniai ir rašytiniai šaltiniai. Jis minimas nurodytame 1836–1838 m. Šarnelės bajorkaimio žemėvaldos plane, kai vietiniams žemėvaldžiams bylinėjantis dėl žemės ribų kalbama apie žemes (pievas), esančias ties Ertenio ežeru ir Šarnelės upeliu: „Łąka nad Ieziozem *Artenis* y Ruczaiem *Szarnelis* ...“ Esama ir dar senesnio Šarnelės upelio vardo patvirtinimo – „upė Šarnelė“ (...sianożec zwaną nad rzeką *Szornelą*...) 1643 m. dokumente³⁹. Pažymėtina, kad šiuo atveju pateikiamas moteriškos giminės upelio vardas, t. y. analogiškas iki mūsų laikų išlikusiam vietovardžiui Šarnelė.

Šarnelės vandenvardžio buvimas ir jo istorinis patvirtinimas leidžia daryti prielaidą, kad vietovardis Šarnelė yra hidroniminės kilmės ir mus pasiekė iš seniausių, galbūt net kuršių laikų. Savo ruožtu žemėvardis čia gyvusių žmonių galėjo būti perimtas kaip asmenvardis. Beje, pavardė Šarnelis,

³⁷ LVIA, f. 526, ap. 7, b. 3566.

³⁸ *Lietuvių enciklopedija*, t. 32, p.120. (Enciklopedijos straipsnelyje rašoma „Sarmelė“. Tai, be abejo, korektūros klaida, turėtų būti – Šarnelė.)

³⁹ VUB RS, f. 59–46.

kaip ir pavardės Šarnauskas, Šarnevskis, Šarnis, kalbininkų per *Šarnas*, *Šarna* yra kildinama iš liet. šarnas „šernas“, taip pat nurodoma ją esant greičiausiai pravardinės kilmės⁴⁰. Taigi neatmestinas vietovardžio, taip pat asmenvardžio, susidarymas iš vietinės kilmės seno vandenvardžio. Tai jau būtų vietinis hidroniminės Šarnelės vardo kilmės, baltiškasis variantas. Jau minėta – daugiau aiškumo suteiktų kalbininkų nuomonė.

Pateikiama vietovardžio kilmės schema, žinant archeologiškai senas žmonių gyvenimo šioje vietovėje tradicijas bei senąsias istorines aplinkybes, yra supaprastinta. Problemos nagrinėjimui itin svarbus yra kuršių laikotarpis, kuriam priskiriamas I tūkstantmečio–II tūkstantmečio pradžios piliakalnis su nemaža gyvenvietė papėdėje ir alkakalniu atskiroje kalvoje. Žmonių gyventa ne tik papilio gyvenvietėje, bet visose patogiose Šarnelės vietose kuršiams būdingais *kiemais*⁴¹, vėliau virtusiais bajorų sodybomis-dvarais. Remiantis naujausiais kuršių problemos tyrinėjimo darbais bei realia geografine padėtimi, galima teigti, kad Šarnelės pilis kuršių epochoje galėjo priklausyti Ceklio žemės vienai iš dviejų artimiausių pilių apygardų – Gardų (Žemaičių Kalvarijos) arba Gegrėnų. Priklausomumą galėjo nulemti gamtinės sąlygos, vietovės reljefas, susisiekimo galimybės, gyventojų išsidėstymas bei kitos aplinkybės. Šarnelę ir Gegrėnus skiria ledynmečio laikais susidariusi Varduvos–Ertenio dubuma su plačiu gamtinių kliūčių ruožu (pelkės, pelkėtas Ertenio ežeras, Varduvos baseinas su tankiu smulkių upelių tinklu), kas kelia dideles kliūtis susisiekimui ir bendravimui. Nuo Gardų link Šarnelės, ledyno traukimosi šiaurės vakarų kryptimi, tęsiasi Gardų ozas, kelios keiminių kalvų grandinės, sudarančios daug palankesnes bendravimo sąlygas. Būtent šia kryptimi atsirado ir pagrindinis šių vietovę kertantis kelias, ejęs iš Gardų per Šarnelę į vakarines kuršių pilis, šventvietes, link Baltijos jūros. Pastaroji aplinkybė rodytų, kad Šarnelė greičiausiai priklausė Gardų pilies apygardai.

Tačiau neaiškus lieka žemėvardžio klausimas – tyrinėtojai neranda Šarnelės tarp daugelio kitų Ceklio vietovių 1253 m. dokumente⁴². Vis dėlto kadangi gana patikimai galioja istorinių vardų išliekamumo principas (1253 m. vietovių pavadinimai daugiausiai turi dabartinių vietovardžių atitikmenis, pvz., Garde – Gardai, Zegere – Gegrėnai, Alyseiden – Alsėdžiai ir pan.), drįstame teigti, kad Šarnelės vietovardis pasiekia mus taip pat iš kur-

⁴⁰ *Lietuvių pavardžių žodynas*, L–Ž, Vilnius, 1989, p. 891.

⁴¹ V. Žulkus, *Kuršiai Baltijos jūros erdvėje*, Vilnius, 2004, p. 50–54.

⁴² A. Salys, *Baltų kalbos, tautos bei kultys. Lietuvių giminaičiai*, Vilnius: Baltos lankos, p. 81–84.

šių laikų. Be to, žinant, kad Gardès (dabar Cedrono) upelis davė vardą Gardams arba Gardei, Gegros (Gegrès) – Gegrėnams, galima manyti, jog hidronimas Šarnelė dar kuršių laikais virto vietovardžiu, taikant šį vardą ir piliai. Šarnelių vardą jau senaisiais laikais galėjo turėti kuršių kilmės valdančiojo sluoksnio giminės atstovai arba jį perėmė XV a. pradžioje, jau LDK laikais, vieni pirmųjų Šarnelėje naujai įsikūrusių bajorų.

Įteikta 2004 m. birželio mėn.

FROM THE HISTORICAL PAST OF THE ŠARNELĖ VILLAGE
(On the Question of the Oldest Mention)

Edmundas Mickūnas

Summary

Šarnelė is a locality which is quite widely known and has been described from various aspects in the press, works of fiction, scholarly literature, and encyclopedic publications. The least investigated part of the village's historic past is the most distant times. The existing fragmentary information indicate that the village had two parts: gentry and peasant. The article turns its main attention to the gentry-village of Šarnelė, seeking to reveal the old historical layers of this locality.

The earliest historical mention of Šarnelė had been considered to be 1575. In the accounts of the acts of the Raseiniai Land Court an earlier mention of the village – in 1569 – was discovered. In the ancient acts Šarnelė is revealed to be a fully formed gentry-village. It was determined that in Šarnelė in the 16th-17th c. there lived noblemen with the same name Šarneliai. The research intensified when descendants of the family were found in Poland. Ignacius Šarnelis pointed out that John Šarnelis born in Šarnelė in 1536 was the son of George. This made the first official founding of the gentry-village to be at an earlier date and supplemented the topic with historical concrete information. It is suggested that the most trustworthy date for the first mention of the locality is 1500 as noted in the LBE – the entry of the Šarneliai family into the arena of historical events.

In the opinion of the author the most convincing explanation of the origin of the name Šarnelė is as a place name, derived from the name of the Šarnelė stream.